

Mám říkat svůj názor?

Pro roli lektora/lektorky je při projednávání kontroverzních témat důležité posoudit, kdy, jak a zda vyjádřit své vlastní názory. Doug Harwood identifikoval¹ šest možných rolí při řešení kontroverzních otázek. Je důležité, abyste byli flexibilní ve volbě vašeho přístupu, stejně jako je třeba mít jasno v tom, proč používáte v určité situaci určitý přístup. Pokud to situace vyžaduje, role je také možné vědomě měnit i v průběhu programu nebo při dlouhodobé práci s jedním tématem. Kterákoliv z těchto rolí může být pro určitou situaci vhodná v závislosti na tématu, věku dětí, předchozí činnosti, vašem vztahu k dětem a dalších faktorech.

Nestranný předseda

Lektor/ka pomáhá účastníkům a účastnicím, aby se vyjádřili/y, ale sám/a se zdrží zaujetí vlastní názorové pozice.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Minimalizace přílišného vlivu lektora/ky.• Každému dává šanci se účastnit diskuze.• Otevřenost diskuze, účastníci/e mohou přijít s otázkami a pohledy, které lektora/ku nenapadly.• Dobrá příležitost pro účastníky/ce trénovat své komunikační dovednosti.• Funguje dobře, máte-li zázemí v informačních zdrojích.	<ul style="list-style-type: none">• Může působit uměle.• Může poškodit vztah s účastníky/icemi, pokud přístup nefunguje.• Může účastníkům/icím dlouho trvat, než tento přístup přijmou, pokud na něj nejsou zvyklí/é.• Může posílit existující postoje a předsudky účastníků/ic.• Může to být pro účastníky/ice těžké.• Ne vždy se tato role hodí k osobnosti daného lektora/ky.

Objektivní nebo akademický

Lektor/ka představí spektrum možných hledisek problému bez stanovení vlastní pozice.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Dobře ukazuje, že témata jsou málokdy černobílá.• Důležité, když je názor skupiny polarizovaný.• Velmi užitečné u témat, u kterých existuje množství rozporuplných informací.• Když spektrum názorů nevzejde od skupiny, je to na lektorovi/ce.	<ul style="list-style-type: none">• Může být názorové spektrum zcela vyrovnané?• Může opomíjet to, že „pravda“ je šedá zóna, která existuje někde mezi jednotlivými názory a pozicemi.• Rovnováhu si lidé představují různě, učební proces nikdy nemůže být bez hodnot, nestranný.• Lektor/ka je středem dění, stále intervnuje ve snaze udržet tzv. rovnováhu.

¹ HARWOOD, D. (1997): Global Express: Tune into the News. Manchester. Manchester DEP.

Deklarovaná pozice

Lektor/ka vždy představí svůj vlastní názor.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Účastníci/ice by stejně hádali/y, jaká je pozice lektora/ky. Takto ji máme transparentně na stole.• Když představí lektor/ka svůj názor na začátku, může jej učinit předmětem kritiky a vyzvat k protiargumentům.• Když jsou si účastníci/ice vědomi/y pozice lektora/ky vůči tématu, mohou lépe posoudit jeho/její předpojatost.• Vynikající způsob jak si zachovat kredit u účastníků/ic, když neočekávají, že bychom byli neutrální.	<ul style="list-style-type: none">• Může to zarazit diskuzi skupiny, zablokovat účastníky/ice ve vyjádření nesouhlasných pozic.• Může vést účastníky/ice k silné argumentaci pro názor, s kterým se až tak neztotožňují, jen proto, že je v opozici vůči názoru lektora/ky.• Pro účastníky/ice je složité odlišit fakta od hodnot. O to složitější to je, když zdrojem obojího je ta samá osoba lektora/ky.

Poznámka: tento přístup je vhodný pouze tehdy, když nakládáme s nesouhlasnými postoji účastníků/ic s respektem.

Varianta advokát – kombinace akademika a deklarované pozice

Lektor/ka představí všechny dostupné pohledy a poté zaujme vlastní pozici, kterou dále odůvodní. Pak oznámí, že je důležité, aby účastníci a účastnice nejprve posoudili všechna hlediska před vytvořením svých vlastních názorů. Rizikem může být, že účastníci jsou zvědaví a netrpěliví se dozvědět názor lektora/ky.

Ďáblův advokát

Lektor/ka zaujímá provokativní postoje vždy opačné postojům účastníků a účastnic nebo textu bez ohledu na vlastní názory. Role umožňuje zajistit, že všechny názory jsou pokryty a diskutovány, pokud ke shodě dojde příliš brzy. Tento způsob také umožňuje diskutovat existující přesvědčení a názory mladých lidí, která nebyla vyslovena.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Zábavný způsob, jak podnítit účastníky/ice přispívat do diskuze.• Tento způsob také umožňuje diskutovat existující přesvědčení a názory mladých lidí, které nebyly vysloveny.• Zajišťuje, že názory jsou pokryty a diskutovány.• Zásadní při práci se skupinou, u níž se zdá, že zastává stejný názor, nebo když hrozí, že dochází ke shodě příliš brzy.• Má moc povzbudit diskuzi, která ztrácí jiskru.	<ul style="list-style-type: none">• Účastníci/ice si mohou lektora/ku spojit s názorem, který ve skutečnosti nezastává – může vzbudit obavy (třeba u rodičů).• Může posílit předsudky účastníků/ic.

Spojenec

Lektor/ka zastává názor části přítomných účastníků/ic.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Podporuje účastníky/ice, kteří/ré se cítí být v menšině.• Ukazuje účastníkům/icím, jak stavět a rozvíjet argumentaci.• Umožní účastníkům/icím ocenit myšlenky a argumenty, které by jinak nebyly slyšet.• Dává příklad spolupráce.	<ul style="list-style-type: none">• Ostatní účastníci/e to mohou vnímat jako nenápadný způsob, jak lektor/ka prosazuje svůj pohled.• Ostatní účastníci/ice to mohou vnímat jako nadržování.• Může vést k tomu, že se účastníci/e nebudou obtěžovat s formulováním vlastních argumentů, když to za ně udělá lektor/ka.

Oficiální linie

Lektor/ka propaguje stranu diktovanou veřejnými autoritami.

Silné stránky	Rizika
<ul style="list-style-type: none">• Dává lektorovi/ce legitimitu.• Chrání lektora/ku před kritikou ze stran autority.• Umožňuje srozumitelné představení pohledu, které účastníci/ice před tím chápali/y jen částečně.	<ul style="list-style-type: none">• Účastníci/ice to mohou vnímat tak, že lektor/ka nemá zájem slyšet jejich vlastní pohledy.• Různé veřejné autority mohou prosazovat různá oficiální stanoviska, není jasné, jaká má lektor/ka sledovat.• Ne vždy existuje oficiální stanovisko.• Je možné, že oficiální stanovisko je v rozporu s lidskými právy či názorem lektora/ky.